

MONITORUL OFICIAL

AL

ROMÂNIEI

Anul 187 (XXXI) — Nr. 1030

PARTEA I
LEGI, DECRETE, HOTĂRĂRI ȘI ALTE ACTE

Sâmbătă, 21 decembrie 2019

SUMAR

<u>Nr.</u>		<u>Pagina</u>
	ACTE ALE PARLAMENTULUI ROMÂNIEI	
4.	— Declarația Parlamentului României cu privire la depunerea jurământului de către Președintele României	2
	DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE	
	Decizia nr. 635 din 15 octombrie 2019 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 281 alin. (1) lit. f) teza finală și alin. (4) lit. a), art. 282 alin. (4) lit. a), art. 305 alin. (1) teza finală și alin. (3), art. 342, art. 345 alin. (1), art. 346 alin. (2) și (5) și ale art. 374 alin. (7) din Codul de procedură penală	2–8

ACTE ALE PARLAMENTULUI ROMÂNIEI**PARLAMENTUL ROMÂNIEI****CAMERA DEPUTAȚILOR****SENATUL****DECLARAȚIA****Parlamentului României cu privire la depunerea jurământului de către Președintele României**

Camera Deputaților și Senatul, întrunite în ședința comună, la data de 21 decembrie 2019, în vederea depunerii jurământului de către candidatul la funcția de Președinte al României, a cărui alegere a fost validată de către Curtea Constituțională prin Hotărârea nr. 86 din 28 noiembrie 2019,

ținând seama de actul de validare, întocmit în conformitate cu prevederile art. 53 alin. (2) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României, republicată, cu modificările și completările ulterioare, al cărui conținut a fost prezentat în fața Parlamentului de către domnul Valer Dorneanu, președintele Curții Constituționale,

constatând că domnul Klaus-Werner Iohannis a depus jurământul prevăzut de art. 82 alin. (2) din Constituție,

iau act de începerea exercitării de către domnul Klaus-Werner Iohannis a mandatului de Președinte al României.

PREȘEDINTELE CAMEREI DEPUTAȚILOR

ION-MARCEL CIOLACU

PREȘEDINTELE SENATULUI

TEODOR-VIOREL MELEȘCANU

București, 21 decembrie 2019.

Nr. 4.

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE**CURTEA CONSTITUȚIONALĂ****DECIZIA Nr. 635****din 15 octombrie 2019**

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 281 alin. (1) lit. f) teza finală și alin. (4) lit. a), art. 282 alin. (4) lit. a), art. 305 alin. (1) teza finală și alin. (3), art. 342, art. 345 alin. (1), art. 346 alin. (2) și (5) și ale art. 374 alin. (7) din Codul de procedură penală

Valer Dorneanu	— președinte
Cristian Deliorga	— judecător
Marian Enache	— judecător
Daniel Marius Morar	— judecător
Mona-Maria Pivniceru	— judecător
Gheorghe Stan	— judecător
Livia Doina Stanciu	— judecător
Elena-Simina Tănăsescu	— judecător
Varga Attila	— judecător
Mihaela Ionescu	— magistrat-asistent

Cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror
Marinela Mincă.

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 281 alin. (1) lit. f) teza finală și alin. (4) lit. a),

art. 282 alin. (4) lit. a), art. 305 alin. (1) teza finală și alin. (3), art. 342, art. 345 alin. (1), art. 346 alin. (2) și (5) și ale art. 374 alin. (7) din Codul de procedură penală, excepție ridicată de Iulian Costin Văduvan în Dosarul nr. 737/64/2016 al Curții de Apel Brașov — Secția penală și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 2.544D/2017.

2. La apelul nominal se prezintă autorul excepției.

3. Cauza fiind în stare de judecată, președintele Curții acordă cuvântul autorului, care solicită admiterea excepției de neconstituționalitate, reiterând motivele formulate în notele scrise aflate la dosar cu privire la dispozițiile art. 305 alin. (1) teza finală și alin. (3) din Codul de procedură penală, respectiv dispozițiile art. 281 alin. (1) lit. f) teza finală și alin. (4) lit. a), art. 282 alin. (4) lit. a) din Codul de procedură penală.

4. Reprezentantul Ministerului Public, având cuvântul, solicită respingerea ca neîntemeiată a excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 305 alin. (1) din Codul de procedură penală. În acest sens, reține că instituirea acestei etape de către legiuitor a avut ca scop asigurarea unor garanții față de persoana cercetată și protejarea acesteia de pericolul de a fi calificată, în mod automat, suspect în ipoteza în care s-ar începe urmărirea penală *in personam*. Așadar, prin urmărirea penală *in rem* s-a instituit în sarcina procurorului obligativitatea efectuării actelor de cercetare care să conducă la bănuiala rezonabilă că persoana reclamată a comis fapta. În caz contrar, existența indiciilor rezonabile de comitere a faptei ar coincide cu momentul formulării unei acuzații în materie penală, în ipoteza în care s-ar omite etapa urmăririi penale *in rem*. În aceste condiții, persoana împotriva căreia se formulează un denunț ar deveni, automat, suspect sau inculpat, ceea ce ar presupune formularea, încă de la început, a unei acuzații în materie penală împotriva sa, în dezacord cu dispozițiile constituționale invocate de autor. Împrejurarea că, în prezenta cauză — astfel cum susține autorul excepției, procurorul a administrat probe în etapa urmăririi penale *in rem* este de natură să afecteze dreptul la apărare. Însă, în măsura în care judecătorul de cameră preliminară constată că majoritatea probelor au fost administrate în etapa urmăririi penale *in rem*, acesta poate constata că s-a încălcat dreptul la apărare, iar, în măsura în care este incidentă o nulitate relativă, consecința este excluderea probei. În concluzie, solicită menținerea jurisprudenței instanței de control constituțional în materie.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

5. Prin Încheierea din 4 octombrie 2017, pronunțată în Dosarul nr. 737/64/2016, **Curtea de Apel Brașov — Secția penală a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 281 alin. (1) lit. f) teza finală și alin. (4) lit. a), art. 282 alin. (4) lit. a), art. 305 alin. (1) teza finală și alin. (3), art. 342, art. 345 alin. (1), art. 346 alin. (2) și (5) și ale art. 374 alin. (7) din Codul de procedură penală**. Excepția a fost ridicată de Iulian Costin Văduvan în soluționarea cauzei penale privindul și pe autorul excepției, trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunilor de luare de mită și spălare de bani.

6. În motivarea excepției de neconstituționalitate autorul acesteia susține, în esență, că excluderea unei probe în camera preliminară operează numai prin intermediul nulității, or, nulitatea, fie ea absolută sau relativă, intervine sau poate fi invocată de către cel ale cărui drepturi au fost încălcate numai până la închiderea procedurii de cameră preliminară [art. 281 alin. (4) lit. a) și art. 282 alin. (4) lit. a) din Codul de procedură penală], inclusiv nulitățile care privesc dreptul la apărare [art. 281 alin. (1) lit. f)]. În ceea ce privește dispozițiile art. 305 din Codul de procedură penală, susține că prin acestea este rupt, în mod discriminatoriu, fără o justificare rezonabilă și obiectivă, echilibrul dintre acuzare și apărare în procesul penal și se dă permisiunea organului de urmărire penală ca, în mod discreționar, să efectueze acte de urmărire și să administreze probatorii împotriva unei persoane cunoscute, presupusă a fi autoare a unei infracțiuni, cu restrângerea dreptului la apărare și a posibilității de contestare a mijloacelor de probă astfel obținute, de o manieră incompatibilă cu exigențele dreptului la un proces echitabil și cu standardele minime de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului garantate de Constituție și

de Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Precizează că are cunoștință de jurisprudența Curții Constituționale prin care s-a validat constituționalitatea dispozițiilor art. 305 alin. (1) și (3) din Codul de procedură penală, însă apreciază că nesocotirea considerentelor instanței de control constituțional relevate în propria cauză, cât și invocarea unui număr de patru excepții (incluzând și pe cea prezentă) în ultimii patru ani de la intrarea în vigoare a noului Cod de procedură penală sunt aspecte care conferă valențe neconstituționale textului de lege criticat și justifică o nouă verificare a conformității sale cu Legea fundamentală.

7. **Curtea de Apel Brașov — Secția penală** apreciază că dispozițiile art. 281 alin. (1) lit. f) teza finală și alin. (4) lit. a), art. 282 alin. (4) lit. a), art. 305 alin. (1) teza finală și alin. (3), art. 342, art. 345 alin. (1), art. 346 alin. (2) și (5) și art. 374 alin. (7) din Codul de procedură penală nu încalcă prevederile constituționale și convenționale invocate, excepția de neconstituționalitate ridicată fiind nefondată. În acest sens, reține că opțiunea legislativă de începere a urmăririi penale *in personam* abia după ce procurorul a început urmărirea penală *in rem* și a efectuat verificări cu privire la existența unei „bănuieli rezonabile” că fapta reclamată a fost comisă sau ar fi putut fi comisă de persoana reclamată sau indicată în actul de sesizare a avut în vedere tocmai evitarea arbitrariului și respectarea drepturilor și garanțiilor persoanei de a nu fi acuzată oficial de comiterea unei fapte atât timp cât bănuiala comiterii faptei nu este una „rezonabilă”, adică de natură a convinge un observator independent că faptele reclamate ar fi putut fi comise de persoana indicată în actul de sesizare. Având în vedere consecințele în plan personal și profesional pe care o acuzație oficială adusă în materie penală le are asupra persoanei, transformarea persoanei din „potențial făptuitor” indicat în actul de sesizare în „suspect” nu putea fi lăsată pur și simplu la latitudinea persoanei vătămate, iar organul de urmărire penală să îndeplinească doar formalitatea atribuirii imediat a calității de suspect persoanei față de care s-a formulat o sesizare. Reține că în intervalul de timp dintre începerea urmăririi penale *in rem* și cel al începerii urmăririi penale *in personam*, procurorul poate efectua acte de cercetare și urmărire penală pentru a verifica existența bănuielii rezonabile că persoana reclamată a comis fapta, acte la care făptuitorul nu participă însă după dobândirea unei calități procesuale în proces, suspectul putând contesta aceste probe și cere refacerea lor. Consideră că este firesc ca drepturile și garanțiile procesuale să fie recunoscute într-un proces penal doar persoanelor care au o anumită calitate procesuală. Or, câtă vreme, până la începerea urmăririi penale *in personam*, potențialul făptuitor nu are o calitate procesuală — chiar dacă este cunoscut, adică indicat în actul de sesizare — și împotriva sa nu s-a formulat o acuzație procesuală, nu există nicio rațiune pentru a-i recunoaște acestuia drepturi și garanții procesuale. Apreciază că este impropriu să se vorbească în această etapă procesuală despre principiul „egalității armelor” în procesul penal, câtă vreme împotriva unei persoane nu s-a început urmărirea penală, deci împotriva sa organele statului nu au formulat o acuzație penală. Subliniază că nicio prevedere penală nu împiedică suspectul să solicite organului de urmărire penală refacerea probelor administrate anterior începerii urmăririi penale *in personam*, iar actul prin care procurorul refuză readministrarea acestor probe este suspus cenzurii judecătorului de cameră preliminară, inculpatul având dreptul să invoce această încălcare. Reține, totodată, că eventualele deficiențe în aplicarea prevederilor legale nu justifică declararea ca neconstituțională a textelor de lege aplicate greșit de către

autoritățile judiciare, cu atât mai mult cu cât jurisprudența cristalizată în domeniu nu a relevat o astfel de modalitate de interpretare a textelor de lege a căror constituționalitate se contestă de către inculpat. Apreciază, de asemenea, că dispozițiile Codului de procedură penală care limitează invocarea nulităților absolută și relativă până la închiderea procedurii de cameră preliminară, dacă încălcarea a intervenit în cursul urmăririi penale sau în procedura camerei preliminare, nu încalcă niciuna dintre prevederile Constituției sau ale tratatelor internaționale la care România este parte, atât timp cât legiuitorul național are dreptul să limiteze în timp exercitarea anumitor drepturi procesuale, iar rațiunea pentru care a impus o astfel de limitare a fost tocmai evitarea tergiversării proceselor penale la care se ajungea prin invocarea unor nulități ale actelor de urmărire penală după o perioadă foarte mare de timp de la efectuarea actelor, după efectuarea cercetării judecătorești, consecința fiind retrimiteră dosarului la procuror în vederea refacerii urmăririi penale.

8. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate invocate.

9. **Guvernul** apreciază că excepția de neconstituționalitate invocată este neîntemeiată. În acest sens, invocă deciziile Curții Constituționale nr. 260 din 5 mai 2016 și nr. 236 din 19 aprilie 2016, prin care instanța de control constituțional a respins excepțiile de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 305 alin. (1) și (3) din Codul de procedură penală sunt constituționale. Reține, totodată, că, prin Decizia nr. 838 din 8 decembrie 2015, Curtea a respins, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 342, art. 345 alin. (1) și (2), art. 346 alin. (1) și (4) și art. 374 din Codul de procedură penală. De asemenea, prin Decizia nr. 472 din 16 iunie 2015, Curtea a reținut — cu privire la momentul până la care judecătorul de cameră preliminară poate invoca nulitățile absolute, reglementate de art. 281 alin. (1) lit. e) și f) din Codul de procedură penală — că este opțiunea legiuitorului național, în cadrul măsurilor de politică penală, să stabilească regimul juridic al nulității absolute, fără ca prin aceasta să se încalce dispozițiile Constituției.

10. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului și Avocatul Poporului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susținerile autorului excepției, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

11. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 și 29 din Legea nr. 47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

12. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl constituie dispozițiile art. 281 alin. (1) lit. f) teza finală și alin. (4) lit. a), art. 282 alin. (4) lit. a), art. 305 alin. (1) teza finală și alin. (3), art. 342, art. 345 alin. (1), art. 346 alin. (2) și (5) și ale art. 374 alin. (7) din Codul de procedură penală, având următorul cuprins:

— Art. 281 alin. (1) lit. f) teza finală și alin. (4) lit. a) din Codul de procedură penală: „(1) *Determină întotdeauna aplicarea nulității*

încălcarea dispozițiilor privind: [...] f) asistarea de către avocat a suspectului sau a inculpatului, precum și a celorlalte părți, atunci când asistența este obligatorie. [...] (4) Încălcarea dispozițiilor legale prevăzute la alin. (1) lit. e) și f) trebuie invocată: a) până la încheierea procedurii în camera preliminară, dacă încălcarea a intervenit în cursul urmăririi penale sau în procedura camerei preliminare; [...].”;

— Art. 282 alin. (4) lit. a) din Codul de procedură penală: „(4) *Încălcarea dispozițiilor legale prevăzute la alin. (1) poate fi invocată: a) până la închiderea procedurii de cameră preliminară, dacă încălcarea a intervenit în cursul urmăririi penale sau în această procedură; [...].”;*

— Art. 305 alin. (1) teza finală și alin. (3) din Codul de procedură penală: „(1) *Când actul de sesizare îndeplinește condițiile prevăzute de lege, organul de urmărire penală dispune începerea urmăririi penale cu privire la fapta săvârșită ori a cărei săvârșire se pregătește, chiar dacă autorul este indicat sau cunoscut. [...] (3) Atunci când există probe din care să rezulte bănuiala rezonabilă că o anumită persoană a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală și nu există vreunul dintre cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1), organul de urmărire penală dispune ca urmărirea penală să se efectueze în continuare față de aceasta, care dobândește calitatea de suspect. Măsura dispusă de organul de cercetare penală se supune, în termen de 3 zile, confirmării procurorului care supraveghează urmărirea penală, organul de cercetare penală fiind obligat să prezinte acestuia și dosarul cauzei. [...].”;*

— Art. 342 din Codul de procedură penală: „*Obiectul procedurii camerei preliminare îl constituie verificarea, după trimiterea în judecată, a competenței și a legalității sesizării instanței, precum și verificarea legalității administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală.*”;

— Art. 345 alin. (1) din Codul de procedură penală: „*La termenul stabilit conform art. 344 alin. (4), judecătorul de cameră preliminară soluționează cererile și excepțiile formulate ori excepțiile ridicate din oficiu, în camera de consiliu, pe baza lucrărilor și a materialului din dosarul de urmărire penală și a oricăror înscrisuri noi prezentate, ascultând concluziile părților și ale procurorului.*”;

— Art. 346 alin. (2) și (5) din Codul de procedură penală: „(2) *Dacă respinge cererile și excepțiile invocate ori ridicate din oficiu, în condițiile art. 345 alin. (1) și (2), prin aceeași încheiere judecătorul de cameră preliminară constată legalitatea sesizării instanței, a administrării probelor și a efectuării actelor de urmărire penală și dispune începerea judecății. [...] (5) Probele excluse nu pot fi avute în vedere la judecata în fond a cauzei.*”;

— Art. 374 alin. (7) din Codul de procedură penală: „*Probele administrate în cursul urmăririi penale și necontestate de către părți sau de către persoana vătămată nu se readministrează în cursul cercetării judecătorești. Acestea sunt puse în dezbateră contradictorie a părților, a persoanei vătămate și a procurorului și sunt avute în vedere de instanță la deliberare.*”

13. În susținerea neconstituționalității normelor penale criticate, autorul excepției invocă încălcarea atât a prevederilor constituționale ale art. 1 alin. (3) și (5) potrivit cărora România este stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil, iar respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie, ale art. 16 alin. (1) referitor la egalitatea cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări, ale art. 20 privind tratatele internaționale privind drepturile omului, ale art. 21 alin. (3) potrivit cărora părțile au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un

termen rezonabil, ale art. 24 privind dreptul la apărare, ale art. 53 referitor la restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți și ale art. 124 privind înfăptuirea justiției, cât și a dispozițiilor art. 6 paragraful 1 și paragraful 3 lit. b), c) și d) referitor la dreptul la un proces echitabil din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

14. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea reține că, în ceea ce privește excepția de neconstituționalitate având ca obiect dispozițiile art. 342, art. 345 alin. (1), art. 346 alin. (2) și (5) și ale art. 374 alin. (7) din Codul de procedură penală, autorul excepției nu a arătat în ce mod normele procesual penale precitate contravin dispozițiilor constituționale și convenționale invocate. În legătură cu acest aspect, instanța de contencios constituțional a statuat, prin Decizia nr. 1.313 din 4 octombrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 12 din 6 ianuarie 2012, că, chiar dacă excepția de neconstituționalitate este în mod formal motivată, dar motivarea în sine nu are nicio legătură cu textul de lege criticat, iar textul de referință este unul general, Curtea va respinge excepția ca inadmisibilă, fiind contrară art. 10 alin. (2) din Legea nr. 47/1992. Curtea a precizat că aceeași soluție va fi urmată și în cazul în care excepția de neconstituționalitate nu cuprinde motivarea ca element al său, iar din textul constituțional invocat nu se poate desluși în mod rezonabil vreo critică de neconstituționalitate, fie din cauza generalității sale, fie din cauza lipsei rezonabile de legătură cu textul criticat. Totodată, Curtea, prin Decizia nr. 785 din 16 iunie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 646 din 9 septembrie 2011, a stabilit că „simpla enumerare a unor dispoziții constituționale sau convenționale nu poate fi considerată o veritabilă critică de neconstituționalitate. Dacă ar proceda la examinarea excepției de neconstituționalitate motivate într-o asemenea manieră eliptică, instanța de control constituțional s-ar substitui autorului acesteia în formularea unor critici de neconstituționalitate, ceea ce ar echivala cu un control efectuat din oficiu, inadmisibil însă în condițiile în care art. 29 alin. (4) din Legea nr. 47/1992 precizează că „*sesizarea Curții Constituționale se dispune de către instanța în fața căreia s-a ridicat excepția de neconstituționalitate, printr-o încheiere care va cuprinde punctele de vedere ale părților, opinia instanței asupra excepției și va fi însoțită de dovezile depuse de părți*»”.

15. Așadar, având în vedere că, în prezenta cauză, autorul excepției a indicat dispozițiile art. 342, art. 345 alin. (1), art. 346 alin. (2) și (5), precum și ale art. 374 alin. (7) din Codul de procedură penală doar pentru a circumscrie situația de fapt din cauza în care excepția de neconstituționalitate a fost invocată, iar simpla enumerare a dispozițiilor constituționale pretins încălcate, fără formularea unor motive sau argumente în susținerea excepției, nu este suficientă pentru a se putea deduce, în mod rezonabil, vreo critică de neconstituționalitate, excepția de neconstituționalitate urmează a fi respinsă ca inadmisibilă.

16. Cu privire la excepția de neconstituționalitate având ca obiect dispozițiile art. 281 alin. (1) lit. f) și alin. (4) lit. a) din Codul de procedură penală, Curtea — examinând critici similare celor formulate în prezenta cauză referitoare la instituirea unui termen (încheierea procedurii în camera preliminară) până la care se poate invoca nulitatea absolută ce decurge din nerespectarea în faza camerei preliminare a dispoziției referitoare la obligativitatea asistării de către avocat a suspectului sau a inculpatului — a pronunțat Decizia nr. 88 din 13 februarie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 499 din 20 iunie 2019, prin care a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 281 alin. (4) lit. a) din Codul de procedură

penală raportat la art. 281 alin. (1) lit. f) din același act normativ sunt neconstituționale. În motivarea soluției sale, Curtea a reținut că reglementarea asistenței juridice obligatorii, în cazurile prevăzute de lege, se circumscrie într-un drept al suspectului, al inculpatului, al persoanei vătămate, al părții civile și al părții responsabile civilmente. Pe de altă parte, o atare reglementare dă naștere unei obligații în sarcina organului judiciar de a analiza dacă elementele cauzei determină aplicarea dispozițiilor legislative relative la asistența juridică obligatorie, indiferent dacă persoana în cauză a solicitat acest lucru sau nu. Cu alte cuvinte, reglementarea anterior menționată impune organului judiciar obligația de a nu rămâne în pasivitate, ci prin depunerea diligențelor necesare să asigure respectarea concretă și efectivă a dreptului la apărare al persoanei în cauză. Așa fiind, Curtea a constatat că legiuitorul a prezumat a fi în interesul justiției reglementarea obligatorie a asistenței juridice în cazurile expres prevăzute de lege, încălcarea dispozițiilor relative la asistența juridică obligatorie determinând încălcarea dreptului la un proces echitabil.

17. Curtea a observat că prin legiferarea unui termen înăuntrul căruia se poate invoca nulitatea absolută în cazul neasistării de către un apărător, deși legea prevede obligativitatea acestui lucru, se ajunge la o situație contradictorie. Astfel, legiuitorul instituie un termen care limitează posibilitatea invocării nulității absolute, deși prezumă absolut că persoana prezentă la dezbateri necesită asistența unui avocat pentru a putea realiza o apărare efectivă, apărare care presupune inclusiv invocarea nulităților. Or, inclusiv în jurisprudența instanțelor judecătorești s-a reținut că dreptul la o apărare efectivă ocupă un loc central în derularea procesului penal, importanța lui constând în faptul că toate celelalte drepturi ar rămâne derizorii, fără garanții procedurale, autoritățile judiciare având obligația de a asigura acest drept. Asigurarea reală a apărării este o garanție, o premisă sigură a cercetării obiective și complete a probelor, o condiție *sine qua non* a aflării adevărului, a apărării drepturilor și intereselor legale ale acuzatului, creând condiții necesare emiterii unei sentințe legale și temeinice.

18. În aceste condiții, Curtea a constatat că prin instituirea unui termen înăuntrul căruia se poate ridica excepția nulității absolute în cazul neasistării de către un apărător în faza procedurii camerei preliminare, deși legea prevedea obligativitatea acestui lucru, legiuitorul golește de conținut însuși dreptul fundamental la apărare, asigurat prin asistarea de către un avocat numit din oficiu, în cazurile expres prevăzute de lege. Astfel, deși nerespectarea obligației de către organul judiciar este sancționată de legiuitor cu nulitatea absolută, sancțiunea aplicabilă apare ca fiind lipsită de eficiență în condițiile instituirii unui termen (încheierea procedurii în camera preliminară) până la care se poate invoca nulitatea absolută ce decurge din nerespectarea în faza camerei preliminare a dispoziției referitoare la obligativitatea asistării de către avocat (paragrafele 39—42).

19. Curtea a observat că rațiunea normei procesual penale criticate, referitoare la stabilirea unui termen până la care poate fi invocată nulitatea absolută, poate fi generată de rolul fazei procesuale a camerei preliminare, care trebuie să examineze tocmai neregularitățile de procedură ivite înaintea fazei de judecată, pentru ca aceasta din urmă să dobândească celeritatea impusă de cerința soluționării cauzei într-un termen rezonabil. Astfel, Curtea a reținut că reglementarea unei noi structuri a procesului penal coroborată cu necesitatea soluționării cauzei (faza de judecată) într-un termen rezonabil ar fi un motiv ce stă la baza opțiunii legiuitorului de a norma în anumite cazuri

un termen până la care nulitatea absolută poate fi ridicată. Soluționarea cauzei într-un termen rezonabil se circumscrie unui scop legitim, iar reglementarea unei noi structuri a procesului penal poate determina și justifica anumite opțiuni legislative. Cu toate acestea, Curtea, în jurisprudența sa (de exemplu, Decizia nr. 631 din 8 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 831 din 6 noiembrie 2015, Decizia nr. 641 din 11 noiembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 887 din 5 decembrie 2014, și Decizia nr. 257 din 26 aprilie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 472 din 22 iunie 2017) a constatat că rezultatul procedurii în camera preliminară referitor la stabilirea legalității administrării probelor și a efectuării actelor procesuale de către organele de urmărire penală are o influență directă asupra desfășurării judecății pe fond, putând să fie decisiv pentru stabilirea vinovăției/nevinovăției inculpatului.

20. Or, având în vedere importanța acestei etape, precum și faptul că, în cazurile pentru care legea reglementează asistența obligatorie, dreptul la apărare nu poate fi exercitat în mod efectiv decât prin prezența apărătorului, Curtea a constatat că reglementarea unei noi faze a procesului penal nu reprezintă un motiv întemeiat, care să justifice legiferarea unui termen (încheierea procedurii în camera preliminară) până la care încălcarea dispozițiilor legale referitoare la asistarea obligatorie a inculpatului intervenită în procedura camerei preliminare să poată fi invocată. În ceea ce privește soluționarea cauzei într-un termen rezonabil, instanța de control constituțional a constatat că acesta este un deziderat dorit a fi atins în ceea ce privește toate cauzele/procedurile judiciare. Cu toate acestea, soluționarea cauzei într-un termen rezonabil nu se poate converti în justificarea ce stă la baza unei reglementări ce afectează însuși dreptul la apărare și dreptul la un proces echitabil.

21. Pentru aceste motive, Curtea a constatat că dispozițiile art. 281 alin. (4) lit. a) din Codul de procedură penală raportat la art. 281 alin. (1) lit. f) din același act normativ sunt neconstituționale.

22. În aceste condiții, ținând cont de dispozițiile art. 29 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 și de faptul că instanța de contencios constituțional a fost sesizată în prezenta cauză anterior publicării deciziei mai sus menționate în Monitorul Oficial al României, Curtea va respinge, ca devenită inadmisibilă, excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 281 alin. (1) lit. f) și alin. (4) lit. a) din Codul de procedură penală.

23. În continuare, Curtea reține că dispozițiile art. 282 alin. (4) lit. a) din Codul de procedură penală sunt criticate, de asemenea, din perspectiva instituirii unui termen (închiderea procedurii de cameră preliminară) până la care se poate invoca nulitatea relativă reglementată la alin. (1) al aceluiași articol. Curtea observă că dispozițiile art. 282 alin. (3), alin. (4) lit. a) și alin. (5) lit. a) din Codul de procedură penală au mai fost supuse controlului de constituționalitate prin raportare la prevederile constituționale ale art. 21 alin. (3) privind dreptul la un proces echitabil, ale art. 24 referitor la dreptul la apărare și ale art. 124 alin. (1) și (2) privind înfăptuirea justiției în numele legii, respectiv unicitatea, imparțialitatea și egalitatea justiției, față de critici similare. Astfel, prin Decizia nr. 840 din 8 decembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 120 din 16 februarie 2016, paragrafele 19—24, respectiv Decizia nr. 309 din 9 mai 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 662 din 10 august 2017, paragrafele 17—20, Curtea a respins, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate a

dispozițiilor art. 282 alin. (1)—(3), alin. (4) lit. a) și c) și alin. (5) lit. a) din Codul de procedură penală, reținând că acestea reglementează nulitatea relativă, care este o nulitate virtuală, ce derivă din principiul fundamental al legalității și din încălcarea dispozițiilor legale referitoare la desfășurarea procesului penal, altele decât cele expres prevăzute de lege, care atrag nulitatea absolută. Aceasta poate fi invocată de către procuror, părți și subiecții procesuali principali, atunci când au un interes procesual propriu în respectarea dispozițiilor legale încălcate. Prin urmare, nulitatea relativă se caracterizează prin faptul că intervine atunci când prin încălcarea dispozițiilor legale s-a produs o vătămare drepturilor participanților la procesul penal, anterior enumerați, că aceasta trebuie invocată într-o anumită etapă a procesului penal sau într-un anumit moment procesual, prevăzute de lege, că aceasta se acoperă atunci când titularii dreptului de a o invoca nu își exercită acest drept în termenul de decădere prevăzut de lege și prin faptul că subiecții procesuali care pot invoca nulitatea relativă trebuie să aibă calitatea prevăzută de lege, precum și un interes procesual propriu în respectarea dispoziției legale pretins încălcate. Așadar, cazurile în care poate fi invocată nulitatea relativă sunt, teoretic, foarte numeroase, fiind reprezentate de toate încălcările unor dispoziții procesuale penale, altele decât cele pentru care poate fi invocată nulitatea absolută.

24. Totodată, Curtea a reținut, prin deciziile precitate, că limitarea în timp a momentului până la care pot fi invocate nulitățile relative corespunde noii structuri a procesului penal, caracterizată prin introducerea de către legiuitor în cadrul acestuia, prin dispozițiile art. 342—348 din Codul de procedură penală, a camerei preliminare. Aceasta are ca obiect, conform art. 342 din același cod, soluționarea problemelor ce vizează competența instanței, legalitatea sesizării, legalitatea administrării probelor și legalitatea actelor efectuate de către organele de urmărire penală. Curtea a constatat că fiind justificată limitarea momentului până la care pot fi invocate nulitățile relative, conform art. 282 alin. (4) lit. a) din Codul de procedură penală, la cel al închiderii acestei proceduri, urmând ca invocarea nulităților relative privind încălcări ce au avut loc după această dată să fie făcută potrivit lit. b) și c) ale aceluiași alin. (4). În acest sens, prin Decizia nr. 766 din 15 iunie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 549 din 3 august 2011, Curtea a statuat că impunerea, prin lege, a unor exigențe cum ar fi instituirea unor termene sau condiții procesuale, pentru valorificarea de către titular a dreptului său subiectiv, chiar dacă constituie condiționări ale accesului liber la justiție, are o solidă și indiscutabilă justificare prin prisma finalității urmărite, constând în limitarea în timp a stării de incertitudine în derularea raporturilor juridice și în restrângerea posibilităților de exercitare abuzivă a respectivului drept. Prin intermediul lor se asigură ordinea de drept, indispensabilă pentru valorificarea drepturilor proprii, cu respectarea atât a intereselor generale, cât și a drepturilor și intereselor legitime ale celorlalți titulari, cărora statul este ținut, în egală măsură, să le acorde ocrotire.

25. Prin Decizia nr. 840 din 8 decembrie 2015, precitată, Curtea a constatat că textele de lege criticate nu sunt de natură a încălca dreptul la un proces echitabil al participanților la procesul penal, prevăzut la art. 21 alin. (3) din Constituție. În cadrul procesual supus regulilor mai sus analizate, participanții la procesul penal beneficiază de garanțiile specifice dreptului fundamental prevăzut la art. 21 alin. (3) din Legea fundamentală, putându-și apăra inclusiv drepturile și interesele procesuale sau procedurale, în cadrul unei proceduri penale

contradictorii, caracterizată prin egalitatea armelor și prin caracterul rezonabil al termenului de soluționare a cauzelor. În ceea ce privește pretinsa încălcare prin dispozițiile art. 282 alin. (1)—(3), alin. (4) lit. a) și c) și alin. (5) lit. a) din Codul de procedură penală a dreptului la apărare, Curtea a reținut că acesta presupune, în sens larg, dreptul oricărui participant la procesul penal de a-și formula apărările personal sau prin intermediul unui avocat, ales sau numit din oficiu. Având însă în vedere critica formulată de autoarea excepției, textele criticate nu încalcă garanțiile procesuale anterior enumerate, necontravenind, prin urmare, prevederilor art. 24 din Constituție.

26. Întrucât nu au intervenit elemente noi, de natură să determine schimbarea acestei jurisprudențe, soluția de respingere, ca neîntemeiată, a excepției de neconstituționalitate pronunțată de Curte prin deciziile menționate, precum și considerentele care au fundamentat această soluție își păstrează valabilitatea și în prezenta cauză.

27. Cât privește dispozițiile art. 305 alin. (1) teza finală și alin. (3) din Codul de procedură penală, acestea au mai fost supuse controlului de constituționalitate, instanța de control constituțional examinând critici similare celor invocate în prezenta cauză. Astfel, prin Decizia nr. 222 din 4 aprilie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 514 din 4 iulie 2017, Curtea a respins, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 305 alin. (1) și (3) din Codul de procedură penală, reținând că reglementarea etapei urmăririi penale *in rem* garantează caracterul echitabil al desfășurării urmăririi penale, astfel încât orice acte de cercetare să se desfășoare într-un cadru procesual și nicio persoană să nu fie pusă sub acuzație în lipsa unor date sau probe din care să rezulte indicii rezonabile că a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală. În ceea ce privește intervalul de timp ce separă momentul începerii urmăririi penale *in rem* de momentul începerii urmăririi penale *in personam*, Curtea a constatat că acesta nu este strict și expres determinat de dispozițiile Codului de procedură penală. Cu toate acestea, norma procesuală penală criticată, și anume art. 305 alin. (3) din Codul de procedură penală, precizează că procurorul dispune ca urmărirea penală să se efectueze în continuare față de o persoană când din datele și probele existente în cauză rezultă indicii rezonabile că aceasta a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală. Astfel, procurorul este obligat ca, în momentul în care există indicii rezonabile că o persoană a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală, să dispună continuarea urmăririi penale față de acea persoană. Aceasta rezultă din folosirea de către legiuitor a verbului la modul imperativ „*dispune*”, iar nu „*poate dispune*”, astfel încât nu se poate interpreta că există o facultate a procurorului de a amâna momentul începerii urmăririi penale *in personam* până la realizarea probațiunii necesare pentru punerea în mișcare a acțiunii penale și dispunerea directă a acestei măsuri (paragraful 25).

28. De asemenea, Curtea a reținut că nu poate fi primită nici susținerea potrivit căreia posibilitatea procurorului de a începe urmărirea penală afectează principiul imparțialității care guvernează activitatea procurorilor, consacrat de prevederile art. 132 alin. (1) din Legea fundamentală, deoarece, potrivit dispozițiilor art. 100 alin. (1) din Codul de procedură penală, în cursul urmăririi penale, organul de urmărire penală strânge și administrează probe atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului sau a inculpatului, din oficiu ori la cerere. De aceea, ținând seama de aceste prevederi, precum și de pregătirea profesională a procurorilor, Curtea a constatat că față de aceștia funcționează prezumția îndeplinirii cu bună-credință a activității

lor, astfel încât să nu se ajungă la încălcarea drepturilor fundamentale ale persoanelor supuse unor proceduri penale. Faptul că de la data începerii urmăririi penale *in rem* și până la data începerii urmăririi penale *in personam* trece o perioadă mai mare de timp nu reprezintă o problemă de constituționalitate, întrucât, în funcție de circumstanțele fiecărei spețe, timpul necesar fundamentării bănuielii rezonabile că o anumită persoană a săvârșit o infracțiune poate fi mai mare sau mai mic. Așa fiind, din perspectiva acestor critici, Curtea a constatat că acestea nu pot fi primite, întrucât nu se poate admite ideea înfrângerii prezumției de constituționalitate ca urmare a aplicării unor dispoziții în contradicție cu legea ori cu principiile fundamentale. De altfel, prevederile art. 305 alin. (3) din Codul de procedură penală stabilesc în mod clar că, atunci când există indicii rezonabile că o anumită persoană a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală, procurorul va dispune continuarea urmăririi penale față de aceasta, care dobândește calitatea de suspect. În măsura în care, în dezacord cu aceste prevederi, procurorul nu respectă aceste exigențe — în cazul emiterii rechizitoriului, suspectul devenit inculpat poate supune cenzurii judecătorului de cameră preliminară verificarea legalității administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală, întrucât potrivit dispozițiilor art. 342 și ale art. 345 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală, în procedura de filtru, judecătorul de cameră preliminară are posibilitatea să constate nulitatea relativă a actelor de urmărire penală efectuate cu încălcarea legii și să excludă probele administrate nelegal, posibilitate care conferă, între altele, și un drept efectiv la apărare (paragrafele 26—28).

29. În acest sens, Curtea a constatat că prevederile art. 282 alin. (1) din Codul de procedură penală stabilesc că încălcarea dispozițiilor legale determină nulitatea actului atunci când, prin nerespectarea cerinței legale, s-a adus o vătămare drepturilor părților ori ale subiecților procesuali principali, care nu poate fi înlăturată altfel decât prin desființarea actului. De aceea, ori de câte ori toate sau majoritatea probelor din faza de urmărire penală au fost administrate în cursul urmăririi penale *in rem*, pot fi puse în discuție aspecte ce țin de aplicarea legii cu nesocotirea garanțiilor specifice dreptului la un proces echitabil, cum ar fi dreptul suspectului de a fi informat cu privire la fapta pentru care este cercetat și încadrarea juridică a acesteia, de a consulta dosarul, în condițiile legii, de a avea un avocat ales sau unul din oficiu pentru cazurile de asistență obligatorie, de a propune administrarea de probe, de a ridica excepții și de a pune concluzii, de a formula orice alte cereri ce țin de soluționarea laturii penale și civile a cauzei, de a apela la un mediator, în cazurile permise de lege, de a fi informat cu privire la drepturile sale ori de a beneficia de alte drepturi prevăzute de lege. Astfel — atunci când, în funcție de particularitățile fiecărui caz, este dovedită privarea suspectilor/inculpaților de drepturile conferite de Codul de procedură penală, fiindu-le grav afectat dreptul la apărare în cursul urmăririi penale —, probele și actele întocmite cu nerespectarea exigențelor legale pot fi înlăturate în cadrul procedurii de cameră preliminară (paragraful 29).

30. Așa fiind, prin Decizia nr. 222 din 4 aprilie 2017, mai sus citată, Curtea a constatat că aceste neajunsuri nu sunt o consecință a conținutului normativ al prevederilor art. 305 alin. (1) și (3) din Codul de procedură penală, ci reprezintă o posibilă aplicare defectuoasă a lor și că, în acord cu exigențele dreptului la un proces echitabil, în cadrul procedurii de cameră preliminară (procedură de filtru), persoana interesată are posibilitatea să conteste legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală, opunându-se, astfel, utilizării

acestora în procesul penal. Pe de altă parte, faptul că nu este posibilă dobândirea calității oficiale de suspect imediat ce organele de urmărire penală au fost sesizate cu privire la săvârșirea unei fapte penale de către una sau mai multe persoane constituie o importantă garanție justificată de necesitatea protejării drepturilor persoanelor împotriva cărora a fost formulată o astfel de sesizare, pentru ca acestea să nu fie supuse unor acuzații penale fără o minimă verificare, din care să rezulte atât existența faptei prevăzute de legea penală și inexistența cazurilor care împiedică exercitarea acțiunii penale, cât și indicii rezonabile că au săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală (paragraful 30).

31. În același sens sunt și Decizia nr. 236 din 19 aprilie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 426 din 7 iunie 2016, Decizia nr. 260 din 5 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 599 din 5 august 2016, Decizia nr. 56 din 2 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 350 din 11 mai 2017, și Decizia nr. 435 din 28 iunie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 731 din 23 august 2018.

32. Neintervenind elemente noi, de natură să determine reconsiderarea jurisprudenței Curții Constituționale, considerentele și soluția deciziilor precitate își păstrează valabilitatea și în prezenta cauză.

33. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, al art. 1—3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

1. Respinge, ca inadmisibilă, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 342, art. 345 alin. (1), art. 346 alin. (2) și (5), precum și ale art. 374 alin. (7) din Codul de procedură penală, excepție ridicată de Iulian Costin Văduvan în Dosarul nr. 737/64/2016 al Curții de Apel Brașov — Secția penală.

2. Respinge, ca devenită inadmisibilă, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 281 alin. (1) lit. f) teza finală și alin. (4) lit. a) din Codul de procedură penală, excepție ridicată de același autor în același dosar al aceleiași instanțe.

3. Respinge, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate ridicată de același autor în același dosar al aceleiași instanțe și constată că dispozițiile art. 282 alin. (4) lit. a) și art. 305 alin. (1) teza finală și alin. (3) din Codul de procedură penală sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Curții de Apel Brașov — Secția penală și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 15 octombrie 2019.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE
prof. univ. dr. **VALER DORNEANU**

Magistrat-asistent,
Mihaela Ionescu

EDITOR: PARLAMENTUL ROMÂNIEI — CAMERA DEPUTAȚILOR

„Monitorul Oficial” R.A., Str. Parcului nr. 65, sectorul 1, București; C.I.F. RO427282,
IBAN: RO55RNCB0082006711100001 Banca Comercială Română — S.A. — Sucursala „Unirea” București
și IBAN: RO12TREZ7005069XXX000531 Direcția de Trezorerie și Contabilitate Publică a Municipiului București
(alocat numai persoanelor juridice bugetare)

Tel. 021.318.51.29/150, fax 021.318.51.15, e-mail: marketing@ramo.ro, internet: www.monitoruloficial.ro

Adresa pentru publicitate: Centrul pentru relații cu publicul, București, șos. Panduri nr. 1,
bloc P33, parter, sectorul 5, tel. 021.401.00.73, fax 021.401.00.71 și 021.401.00.72

Tiparul: „Monitorul Oficial” R.A.

